

VERSLAG VAN DE ZATERDAG-EXCURSIE NAAR HET BREMERBERG-
BOS, 12 mei 1979

door H. Sipman

Op de voorjaarsexcursie van 1979 heeft de Bryologisch-Lichenologische Werkgroep een bezoek gebracht aan de nieuw aangelegde bossen in de Noordoostpolder. Evenals voor paddestoelen en varens, zijn deze bossen ook voor mossen erg interessant, zoals onze excursieleider, Piet Bremer, heeft vastgesteld en overtuigend liet zien. De interessantheid van de mosgroei heeft meerdere redenen. 1. De bossen staan op zeer verschillende grondsoorten, ook op de betere, waarop in het oude land nauwelijks bos meer te vinden is. Bovendien bevat de grond vaak schelpen, en daarmee kalk. 2. Omdat de polder pas kort geleden drooggelegd is, heeft er nog weinig uitspoeling en verzuring van de bodem plaatsgevonden. 3. Omdat de polder nog zo jong is, ligt de veronderstelling voor de hand dat voornamelijk mossen met ruime sporenverspreiding door de wind er al hebben kunnen komen, terwijl mossen die zich vooral vegetatief verspreiden, er misschien nog niet zijn. De polder is daardoor ook interessant om de soorten die er (nog) niet zijn.

Bij deze redenen speelt de tijd verstreken sinds de drooglegging een belangrijke rol. Daarom lijkt het erg interessant om ook bosaanplant te bekijken in een nog jongere polder, in Oost Flevoland. Hiervoor was er een goede gelegenheid tijdens de zaterdagexcursie van 12 mei 1979. Deze stond onder leiding van Maarten Brand, en er waren ca 12 deelnemers komen opdagen.

Op deze excursie was als eerste excursiedoel gepland het Bremerbergbos, gelegen ca 5 km ZW van Biddinghuizen. Omdat daar zoveel te bekijken was, zijn we niet verder gekomen. De volgende terreintypen werden bekeken:

a. bos, b. wegkanten, en c. een zandig ij1 graeland dat aan duinvegetatie deed denken.

a. bos. De eerste aanplant van het bos bestaat uit

populier. In de ondergroei staat een gevarieerd mengsel van jonge struiken en bomen die bedoeld zijn om na het kappen van de populieren de boomlaag te gaan vormen. De bodem bestaat uit lichtere of zwaardere, lemige grond. Hij vertoont een geleidelijke overgang van de dichtst bij de dijk gelegen, hogere, lichtere grond naar de meer naar het midden van de polder gelegen, lagere en zwaardere grond. Naar de dijk toe zorgt toenemende kwel ervoor dat de grond toch vochtig blijft. De eerste indruk van het terrein is een licht populierenbos met op de bodem soms vrijwel uitsluitend *Brachythecium rutabulum* met als goede tweede *Lophocolea heterophylla*. Bij nader inzien blijken er door variatie in de ondergroei lichtere en donkerdere stukken te zijn. Op de lichtere stukken staat zelfs *Barbula unguiculata*. De meeste variatie in mosgroei is te vinden op de talrijke greppelkanten, terwijl ook de populierenstammen, in geringe bedekking, interessante epiphyten dragen als *Orthotrichum* en *Ulota*.

b. wegkanten. De brede wegbermen met greppels leveren een flink oppervlak aan open terrein met grasvegetatie. Op niet te dicht begroeide, kleifige plekken werd naarstig naar acrocarpen gespeurd. De oogst was echter niet zo overvloedig. Algemeen waren *Barbula unguiculata*, *Ceratodon purpureus*, *Barbula convoluta*. Vergeefs werd gezocht naar soorten van bv. *Pottia*, *Weissia*, *Phascum*, knollen-Bryum's.

c. Een merkwaardig gebied lag buitendijks langs het Veluwemeer. Het was erg zandig, met een open begroeiing van gras en struiken, en met vrij veel schelpresten. Het deed denken aan een "groen strand", maar was tegen het water van het Veluwemeer beschermd door een lage dijk van stenen. Op de laagste stukken groeide veel *Bryum algovicum*. Op de hoogste stukken stond opvallend veel *Barbula convoluta*, en *Tortula ruralis*, terwijl Rien-Jan Bijlsma er ook *Barbula hornschuchiana* tevoorschijn wist te brengen.

Rij de soortenlijst

Deze is samengesteld uit gegevens van Rienk-Jan Blijl-ama (notulist), Maarten Brand, Lucie Freese en Harrie Sipman. Maarten leverde ook enkele aanvullende gegevens (gebied 6, 7, waargenomen in mei 1979).

De omschrijving van de vindplaats-codes is als volgt:

1. Percelen Z83 (Populus "Oxford", 1964), Z64 b t/m f (Populus "robusta", "gallica", "dorakamp", "fleva" en gemengd loofhout, 1964), slootkant langs de Spijkweg, en paden tussen de percelen, met greppels. Bodem: klei.
2. Perceel Z71a, hoek Spijkweg-Aijsaalse weg; slootkant, betonnen duiker en open grazige plek.
3. Perceel Z71b (Populus "robusta", "oxford" en sintel-paadje). Overgang van zand naar klei.
4. Perceel Z90 (Populus "keppels glorie", Salix). Bos op zandige grond met kwal.
5. Zandig grasveld langs Bremerberghoek, met fietspad.
6. Zeer jong populierenbos, wsch. in 1978 ingeplant, ten O van Almere, op klei.
7. Spijkbos, tegenover Ermelo en Putten, op klei, iets ouder.

Gebruikte afkortingen:

RJ: Rienk-Jan Blijlama; MB: Maarten Brand; LF: Lucie Free-se; HS: Harrie Sipman; DV: Diederik Vogelpoel.
! : met sporophyten of perianten; _ (onderstreept): in collectie opgenomen.

Moslijst van het Bremerberghos, 1979

Bladmossen:

<i>Amblystegium serpens</i>	1↓ 2 3↓ 4↓ 5↓
<i>Anisothecium staphylinum</i>	<u>1R</u> J
<i>varium</i>	<u>1HS</u> 2↓
<i>Atrichum undulatum</i>	3↓ 4↓
<i>Barbula convoluta</i>	1↓ 2↓ 3↓ 4 5↓ 6 7
<i>fallax</i>	<u>1LF</u> <u>3RJ</u>
<i>hornschuchiana</i>	<u>5RJ</u> ,HS
<i>unguiculata</i>	<u>1</u> 2 3↓ 6 7
<i>Brachythecium albicans</i>	<u>1HS</u> <u>5HS</u>
<i>rutabulum</i>	1↓ 2 3↓ 5 6 7
<i>salebrosum</i>	<u>1HS</u> <u>4MB</u>
<i>Bryum algovicum</i>	
<i>var. rutheanum</i>	<u>2HS</u> <u>5LF</u> ,HS
<i>argenteum</i>	<u>1</u> 2 5↓
<i>bicolor</i> s.l.	<u>1</u> 5↓
<i>caespiticium</i>	<u>2HS</u> <u>5HS</u>
<i>capillare</i>	2↓ 3↓ 4↓ 5↓ 6 7
<i>gemmaferum</i>	<u>2HS</u>
<i>cf. inclinatum</i>	<u>5HS</u>
<i>microerythrocarpum</i>	<u>6</u>
<i>pseudotriquetrum</i>	<u>4HS</u>
<i>rubens</i>	<u>2HS</u>
<i>Calliergonella cuspidata</i>	<u>1</u> 2↓ 3 4
<i>Campylopus introflexus</i>	<u>3HS</u>
<i>Ceratodon purpureus</i>	1↓ 2↓ 3↓ 4 5↓ 6
<i>Climacium dendroides</i>	<u>4</u>
<i>Dicranella heteromalla</i>	3 4
<i>Dicranoweissia cirrhata</i>	1↓
<i>Dicranum scoparium</i>	
<i>var. corticola</i>	<u>1DV</u> <u>3DV</u>
<i>Didymodon tophaceus</i>	<u>3HS</u>
<i>Drepanocladus aduncus</i>	<u>1</u> 2
<i>uncinatus</i>	<u>4MR</u> ,HS
<i>Eurhynchium praelongum</i>	<u>1</u> 3 4
<i>speciosum</i>	<u>1HS</u>
<i>striatum</i>	<u>1</u> 3 4
<i>swartzii</i> (<i>hians</i>)	<u>1HS</u> <u>3RJ</u>

<i>Fissidens bryoides</i>	1!
<i>incurvus</i>	<u>1</u> !HS
<i>taxifolius</i>	<u>1</u> 3
<i>Funaria hygrometrica</i>	1! 2! 3! 5! 6 7
<i>Hypnum cupressiforme</i>	1 3 4
<i>jutlandicum</i>	4
<i>Leptobryum pyriforme</i>	1 2!
<i>Leptodictyum riparium</i>	4
<i>Loeskeohryum brevirostre</i>	<u>4</u> MB
<i>Mnium hornum</i>	<u>4</u>
<i>Orthotrichum affine</i>	<u>1</u> !RJ,HS
<i>Physcomitrium pyriforme</i>	1!
<i>Plagiomnium undulatum</i>	4
<i>Plagiothecium curvifolium</i>	<u>1</u> HS
<i>denticulatum</i>	<u>4</u> !RJ
<i>Polytrichum</i> vs. <i>formosum</i>	<u>3</u>
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	1 3 4
<i>Rhynchostegium confertum</i>	<u>4</u> !HS
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	1 3
<i>triquetrus</i>	<u>4</u> RJ
<i>Rhizomnium punctatum</i>	<u>4</u>
<i>Thuidium tamariscinum</i>	<u>4</u> RJ
<i>Tortula muralis</i>	<u>2</u> ! 5!
<i>ruralis</i>	
var. <i>arenicola</i>	5
<i>Ulota crispa</i>	<u>1</u> !RJ,HS
Levermossen:	
<i>Aneura pinguis</i>	3 4 5
<i>Chiloscyphus polyanthus</i> (incl. <i>pallescens</i>)	1 3 <u>4</u> RJ
<i>Lophocolea bidentata</i>	1! 3!
var. <i>alata</i>	<u>1</u> DV
<i>heterophylla</i>	<u>1</u> ! 3! 4!
<i>Marchantia polymorpha</i>	1 3 4
<i>Pellia endiviaefolia</i>	1 2 4 7cf.
<i>neesiana</i>	<u>1</u> HS
<i>Riccardia chamaedryfolia</i>	<u>1</u> 3 4MB,HS
<i>multifida</i>	<u>4</u> MB,HS